

Přestaňme dělat ženy staršími sborů

J. I. Packer

Poprvé vyšlo v *Christianity Today*, 11. února, 1991

Není lepší způsob, jak využít službu žen, než jejich ordinace za starší?

(Poznámka překladatele: V celém článku, včetně nadpisu, autor používá slovo *presbyter*, které obvykle překládám jako *starší* nebo *starší sboru*. Více k těmto termínům viz Dodatek na str. 7.)

Oxford bývá nazýván domovem ztracených případů a tak jsem zde, muž z Oxfordu, který žádá o ukončení něčeho, co je dnes běžnou praxí u metodistů, baptistů, Luteránů, kongregacionalistů, presbyteriánů, stejně jako u anglikánů v USA, v Kanadě, na Novém Zélandu a v Irsku. Je to ztracený případ? Snad. Ale nevybízí nás moudrost k tomu, abychom tuto praxi zastavili a využili službu žen lepším způsobem, než jejich ordinací za starší? Zde jsou mé důvody, proč si myslím, že odpověď je ano.

Než přejdu ke svým argumentům, dovolu mi říci, že jsem rozhodným zastáncem služby žen, stejně jako jsem proti tomu, abychom dělali z žen náhradní muže a ustanovovali je za starší. Omezovat ženy na domácí a podřadné role, když je Bůh obdaroval pro službu a vedení, by bylo nepochybně zhášením Ducha. Dary jsou k tomu, aby byly využívány a pokud Bohem dané dary leží ladem, ať u mužů nebo u žen, církve trpí. Nový zákon nicméně předpokládá, že staršími budou mužní muži a tím naznačuje, že skutečná ženská služba bude odlišná způsobem, který upřesníme za chvíli. Nejdříve se musíme vypořádat se dvěma jinými otázkami.

Otázka první: Proč tak velká část církve naší doby došla k závěru, že uvedení žen do služby starších je dobré, správné a Bohu milé? Oficiální římský katolicismus (i když ne všichni katoličtí teologové ani laici), ortodoxní církve odshora dolů, stejně jako biblicky založená evangelikální společenství v rámci různých protestantských denominací stojí ve shodě proti tomuto trendu. Nelze však popřít, že hlavní proud protestantského myšlení se vydal opačným směrem a mnozí dnes podrážděně odmítají protiargumenty jako zpátečnické bláznovství. Tento trend je moderní. Odkud se vzal? Zdá se, že se zde setkal pět faktorů.

Zaprvé, feministická ideologie požaduje stejná práva všude na základě přesvědčení, že cokoli dokáže muž, dokáže žena stejně dobře, ne-li lépe. To přirozeně vyžaduje, aby byly

ženy staršími sborů a biskupy, jak to už můžeme vidět u metodistů a anglikánů v Severní Americe.

Zadruhé, od první světové války probíhá sociální proměna, v rámci které se ženy postupně dostávají do dříve výhradně mužských profesí; a zvládají je dobře. Ve světle toho se otevření role starších ženám zdá být zcela rozumné a logické.

Zatřetí, ukázalo se, že aktuální platnost novozákonních pasáží, které brání ženám vykonávat činnosti spojené se službou starších (mluvení v církvi¹, vyučování a vedení mužů²) je problematická. Jestliže v těchto pasážích ustanovuje Pavel univerzální řád církve, platný pro všechny sbory na všech místech a ve všech dobách, pak je vše jasné. Ale dělá to? Nebo prostě vydává pravidla pro svou vlastní dobu? Pokud je to tak, uděláme chybu, když připustíme, že v odlišné kulturní situaci, kdy ženy jsou stejně vzdělané jako muži a přicházejí do církve s dobře prostudovanými Biblemi v rukou, by Pavel mohl říci něco jiného?

V tomto bodě dochází k rozdělení mezi těmi, kdo se shodují, že to, co říká Pavel, říká Kristus, stejně jako mezi těmi, kdo ničemu takovému nevěří. Žádná obecná debata o principu mužského vedení podle 1 K 11, 3 a Ef 5, 23 (kterému různí vykladači rozumí různě) ani nic jiného, co je v Písmu řečeno o obou pohlavích, toto rozdělení nezmenší. Pochopitelně že ti, kdo se domnívají, že pokud by Pavel žil v moderním západním světě, pak by možná, nebo určitě, odstranil svá omezení, nestojí proti tlaku volajícímu po ženách v duchovenstvu, ale jdou v souladu s ním.

Začtvrté, Bůh požehnal službu ordinovaných žen. Nedokazuje to oprávněnost jejich role jako starších? Ne nutně. Bůh žehnal lidem i skrze zcela nevhodná uspořádání a může to dělat znovu. Jeho milost v praxi nerozhoduje o principiálních záležitostech o nic víc, než většina při hlasování. Závěr, že pokud Bůh ženy jako starší používá, pak je také chce, není správný.

Zapáté, anglikánská a presbyteriánská omezení pro službu u Stolu Páně (u presbyteriánů navíc v oprávnění křtít) na starší rozšířila pocit, že postavení staršího je jakási záviděníhodná výsada, bez které nemají křesťanští pracovníci plně uspokojující službu. Tento pocit, jakkoli neoprávněný (a zdá se mi neospravedlnitelný), je všeobecně rozšířený a v jeho důsledku pak vypadá hulvátské, bráníme-li všem ženám zaměstnaným v církvi v jejich plném pracovním uspokojení, které by měli takzvaní „kněží“, jak jim anglikáni říkají, získávat ze svátostné služby. Nechápejte mě špatně, hovořím sám jako anglikánský starší.

Pokud je výše uvedená analýza správná, pak dnešní tlak na ustanovování žen za starší plyne více ze světských, pragmatických a sociálních faktorů, než z ohledu na biblickou autoritu. Aktivní skupiny, které umlčují zoufalé volání po biblické autoritě, aby uvolnili místo

pro praxi, nedokážou z Písma vyčíst žádný princip, který by takovou akci přímo vyžadoval. Budoucí generace pravděpodobně uvidí jejich agitaci jako jeden z mnoha pokusů pokřtít světskou kulturu do Krista a předpokládám, že ji budou hodnotit jako další ze znaků všeobecné světskosti západní církve na konci dvacátého století.

Pokračujme nyní k otázce dvě: Jaké máme důvody pochybovat, že ustanovování žen za starší je moudré? Vidím čtyři takové důvody:

1) Autorita Písma

Filip Melancton, Lutherova pravá ruka, označil autoritu Písma za formální (to je formativní) princip Reformace. Měl pravdu a biblická autorita zůstává formativním principem evangelikální teologie. Reformátoři vysvětlovali tento princip tak, že Písmo je dostatečné jako Bohem daný průvodce víry a života v Kristu, nepotřebuje doplnění z žádného světského nebo církevního zdroje a je také jasné, takže nepotřebuje vnějšího vykladače, ale vykládá samo sebe zevnitř ve všech důležitých otázkách. S tímhle souhlasí i moderní evangelikálové.

Ti také nejsou jediní, kdo dnes zdůrazňuje, že Písmo musí vždycky stát v kritickém, korektivním, konstitutivním a kreativním vztahu k víře církve. Když moderní římská katolická a pravoslavní tvrdí, že jejich tradice je ověřitelná Písmem, pak potvrzují, že psané Boží Slovo vydává svůj vlastní význam a poselství a že církev je nemůže ignorovat. V současné době zde byl významný posun, jehož důsledkem je, že ve svém odvolávání se na Písmo se shodují odpůrci ordinace žen na obou stranách reformační propasti.

Co v Písmu převažuje váhy v neprospěch ordinace žen za starší? Je zřejmým faktem, že ačkoli Nový Zákon mnoha způsoby oslavuje Ježíšovo potvrzení určitých žen za učednice a přátele, a přestože se sloužící ženy opakovaně objevují ve vyprávění Skutků a v dopisech apoštola Pavla, nikde se nemluví o ženách ustanovených za starší. Kvalifikované odhady o tom, co by Ježíš mohl udělat a Pavel mohl říct, pokud by žili v naší době, jsou pouze odhady. S určitostí víme pouze to, že jako Ježíš neustanovil žádné ženské apoštoly, tak i Pavel užíval svou apoštolskou autoritu k tomu, aby udržel ženy mimo vedení církve v bohoslužbě, což obhajoval příběhem o Stvoření a Pádu, který užíval jako zdroj odhalující univerzální pravdu o obou pohlavích.³

Z toho důvodu je jistě pravděpodobné, že kdyby byl Pavel dnes s námi, odmítal by vedení žen ve staršovstvech a tuto praxi by i postihoval. Zpochybňovat apoštola je samozřejmě riskantní podnik. Kdo může být obviňován, pokud se domnívá, že odmítnutí by bylo pravděpodobnější, a že proto jediná bezpečná, sjednocující, uctívá a Boha vyvyšující

cesta je dopřát Pavlovi „výhodu pochybnosti“ a zachovat jeho omezení, aby ženy neužívaly Kristovu autoritu nad muži v církvi?⁴

(2) Poznání Krista

Podstata křesťanství je podle Nového Zákona poznání a důvěra v Pána Ježíše Krista, vtěleného Božího Syna, jako proroka, kněze a krále; jako beránka, pastýře a dárce života; jako hlavy, ženicha a úhelný kámen církve, která je jeho tělem, nevěstou a stavbou. Znat Krista ve všech těchto ohledech má vztahový, citový, stejně jako intelektuální rozměr: je to poznání a společenství, poslušnost, láska a uctívání, vše dohromady; je to pokoj a radost, spasení a věčný život, nebe na zemi. Na tom se všichni novozákonní autoři shodují.

Další aspekt novozákonního poznání Krista je ten, že on sám, jak byl výše popsán, je tím skutečným služebníkem v celé křesťanské službě; slova a skutky jeho služebníků jsou prostředkem jeho osobní služby nám dnes, kterou uskutečňuje a oživuje svoji milost vůči nám a odhaluje nám svůj záměr s námi. A to je základem druhého argumentu.

Tento argument je v podstatě následující: Protože Boží Syn byl vtělen jako muž, bude vždy snazší (zůstanou-li ostatní věci stejné) uvědomovat si a připomínat, že slouží Kristus osobně, jestliže jeho lidský prostředník a představitel bude také muž. Tím nepopírám, že Kristus slouží skrze ženy, ordinované i neordinované (a také mužům!). Chci jen poukázat na ideální formu církve. Ustanovené struktury služby by měly být navrženy tak, aby co nejsilněji vytvářely a udržovaly víru a poznání, že Kristus je tím skutečným služebníkem. Vedení církve ženami v roli starších proto není ta nejlepší možnost.

Že jeden muž je lépe reprezentován jiným mužem, je věcí zdravého rozumu; že Ježíšovo mužství je základem pro jeho roli našeho vtěleného Spasitele, je věcí biblického zjevení.

Ježíš Kristus nebyl a není pouhým symbolem něčeho jiného, nebo zdrojem učení, které může stát samo o sobě bez odkazu na učitele samého. Nový Zákon ho představuje jako posledního Adama, našeho proroka, kněze a krále (ne prorokyni, kněžku a královnu) a tím vším je právě ve svém mužství. Minimalizovat toto mužství ukazuje jistý stupeň nepochopení časoprostorové reality a vykupitelského významu Vtělení: argumentovat, že pohlaví je pro službu nepodstatné, ukazuje, že dotyčný zapomíná na zástupnou roli vedoucích církve, starších. Je tedy jisté, že budeme-li hovořit z duchovního hlediska, je mužské vedení žádoucí, i když ho někdo nebude považovat za povinné.

(3) Význam pohlaví

Bůh stvořil lidstvo ve dvou pohlavích. Jak muži, tak ženy nesou jeho obraz a jsou si rovni v osobní důstojnosti v každém ohledu, nicméně Bůh je postavil do nevratného vztahu k sobě navzájem. To je vyjádřeno, čteme-li Písmo v jeho nejprímějším významu, v příběhu o Evě stvořené z Adamova žebra, aby mu byla pomocí⁵, a v Pavlově tvrzení o muži jako hlavě nejen v manželství⁶, ale v lidské rase jako takové.⁷ Vzorec stvoření, jak ho předkládá Bible, je následující: muž má vést, žena podporovat; muž má iniciovat, žena umožňovat; muž má přebírat zodpovědnost za blaho ženy, žena má přebírat zodpovědnost za pomoc muži. Písmo ukazuje, a zkušenost jistě potvrzuje, že tam, kde je tato vztahová dynamika ignorována, je přirozenost mužů i žen vystavena tlaku, plné sebepoznání a naplnění, které podle Božího plánu nacházejí muži a ženy ve vzájemné spolupráci, se ztrácí a něco ze slávy, která patří našemu moudrému Stvořiteli, mizí.

Argument je zde takový: Starší jsou odděleni pro roli autoritativního pastoračního vedení. Ale toto je role spíše pro mužné muže než pro ženské ženy, podle stvořitelského vzorce, který vykoupení obnovuje. Otcovský pastorační dohled, který je základem role starších, je úkol, pro který ženy nejsou svým Tvůrcem přirozeně vybaveny.

(4) Příklad Marie

Význam Ježíšovy matky pro tuto diskusi bude různými lidmi hodnocen různě; někteří z ní možná budou dělat příliš mnoho, jiní příliš málo. Ale každý, kdo vidí v Marii nejvyšší model zbožnosti a rozvíjejícího se učenictví, musí v ní vidět také konečný důkaz toho, že ordinace není nutná pro ženu, která chce sloužit Otci a Synu, a důkaz významu, jaký může být spojen s neordinovanými rolemi a neformální službou.

To, co bylo řečeno, vyzdvihuje důvod, proč ženy touží po roli starších (mají dary pro službu, vnímají pastorační povolání a žádná menší role jim nenabízí prostor, po kterém touží); ale vyzdvihuje to také důvod, proč je jejich ordinace za starší nepatřičná (Písmo představuje vedoucí roli starších jako mužskou práci.). V praxi se ordinace žen za starší vždy ukázala jako rozdělující, aniž by byla zvláště plodná – takový stav událostí lze očekávat i nadále. Jaká moudrost vede k protlačování této politiky? Já žádnou nevidím. I když, na rozdíl některých kritiků, neumíte dokázat, že Písmo to ve skutečnosti zakazuje, můžete jen stěží tvrdit, že to má valný smysl. Struktura ženské profesionální služby v církvi musí být znovu promyšlena.

Má zde vůbec být taková služba? Rozhodně ano. Že jsou ženy obdarovány a povolány ke službě v církvi je jasné. Obdarovaní lidé jsou dary, kterých si církev musí náležitě vážit a plně je využívat. To se samozřejmě již děje: ženy jako pastorační asistentky, služba hudbou,

vedení mládeže, široká oblasti vzdělávání; v těchto rolích jsou ženy zaměstnány. Někdy zní návrhy, aby ženy byly ordinovány za starší jen proto, že služba je jejich celoživotní práce, ale zde ztrácíme pohled na novozákonní rozbor služby starších jakožto pastoračního dohledu (pastýřské vlády) skrze vyučující kázeň direktivní a korektivní vyučování, které zahrnuje celé shromáždění – což je práce pro muže spíše než pro ženu. Záležitost musí být znovu promyšlena na úrovni principu spíše než pragmatiky a já skončím návrhem jak.

Zdá se, že si potřebujeme položit tři otázky.

Zaprvé: Jaká je charakteristická kvalita ženské služby, na rozdíl od služby vhodné pro muže? Odpověď: Je mateřská spíše než otcovská ve své příchuti a stylu, a tato kvalita by měla prostupovat všemi aktivitami, které ji tvoří. Přirozené, vhodné a žádoucí rozdělení rolí mezi matku a otce v lidské rodině, jaké nacházíme prakticky ve všech kulturách, by se mělo odrážet v spolupráci mezi službou mužů a žen v církvi. Tyto role se navzájem doplňují a skutečné obohacení přichází, když jsou naplňovány bok po boku.

Zadruhé: V jaké pozici je pro profesionální ženskou pracovníci v církvi nejvhodnější sloužit? Odpověď: V partnerství s mužským vedoucím, spíše než jako jediný pastor. V takovém partnerství bude zachována psychologická dynamika vztahu „pomocníka“ podle Gn 2,18 v takovém smyslu, že žena se bude vnímat, a bude vnímána, jako někdo, kdo pomáhá muži naplnit povolání, které je zahrnuje oba. Pokud bude sama, toto se nemůže stát a jeden prvek ženské spokojenosti jí bude chybět.

Zatřetí: Vyžaduje taková služba ordinaci za staršího? Odpověď: Ne, ani to není příliš vhodné. Biblický ideál se zdá být to, aby centrem ženské služby byly mateřské postoje péče o slabé a pozornosti k potřebám jednotlivců. Pastorační návštěvy v domácnostech a nemocnicích a duchovní péče o děti, mladé lidi a rodiny se zdají být přirozenými aktivitami, ve kterých tyto postoje najdou uplatnění.

Je vhodné, aby žena v takovéto službě kázala? Protože autorita přebývá v Božím Slově spíše než v kazatelích a učitelích obou pohlaví, jsem toho názoru, že ženský dar kázání a vyučování může být plně využitý v situacích, kde je mužský služebník ve vedení a ženská služba Slovem působí jako doplnění a podpora jeho vlastního kázání a vyučování. (My na západě již nejsme v situaci bez Bible, do které míří 1 Tm 2, 12.)

Nic z toho však nevyžaduje ordinaci za staršího. Titul naznačující postavení – například diakonka nebo pastorační asistentka – by byl užitečný; nic víc jistě není potřeba.

Hádky světského, na postavení orientovaného charakteru o tom, zda je ordinace žen za starší dobrá nebo špatná, které jsou podněcované nátlakovými skupinami, se zdají být

nekonečné: feministické a fundamentalistické loby se o to dobře starají. Pozorovaný účinek ordinace žen za starší je pravidelně ten, že jsou příliš zaměstnány naplňování mužské role, což je odvádí od služby, ve které by byly nejlepší. Zdá se, že efektivní partnerství mezi muži a ženami ve vedení sboru hledáme a nacházíme jen zřídka. Málokdy je to hezký pohled.

Ó, jak dlouho, Pane? Dostaneme se někdy přes tento stav věcí? Doufám, že ano; potřebujeme to. Ukončení ženského staršovství by podle mého soudu mělo být součástí této cesty. Je můj případ již ztracený? Volám na Měsíc? Počkám si a uvidím. Tak to muži z Oxfordu obvykle dělají.

Dodatek – Co je starší (presbyter)?

V tomto článku se autor, sám episkopální duchovní, rozhodl používat slovo starší (presbyter) protože ostatní termíny jsou zatíženy hořkou historií sporů mezi denominacemi. Anglické slovo *presbyter* zastupuje řecké *presbyteros*, standardní novozákonní slovo označující nadřízenou osobu (staršího), která prokazuje moudrost a uplatňuje autoritu. Starší byli ustanovováni v prvních církvích⁸ a jejich úkolem bylo pastýřské vedení stáda:⁹ to je instrukce a pokyny.¹⁰ Autoritativní vedoucí v Židům 13,17 byli evidentně starší (presbyteři). V historii církve se slovem starší (presbyter) začala označovat osoba nebo osoby (obvykle profesionální duchovní) oficiálně pověřené dohledem nad místním sborem.

Slovo *presbyter* nám samozřejmě připomíná presbyteriány, kteří budují svoje zřízení okolo starších – vedoucího staršího a vyučujících starších. Episkopální církve (jako pravoslavní, katolíci, Luteráni a metodisté) organizují své zřízení okolo úřadu *episkopa* (dohlázele nebo biskupa); ale také oni mají presbytery. Zatímco episkopálové (anglikáni) budou v konverzaci pravděpodobně používat slovo *kněz*, od svého nového začátku v šestnáctém století uznávají, že *kněz* je zkrácenina pro *presbytera* – tento fakt reflektuje i oficiální ordinační řád.

V jiných tradicích mohou být *starší* buď profesionální duchovní, nebo laici, ale v každém případě jsou to zkušené osoby, jejichž duchovní autorita byla rozpoznána církví.

Biblické odkazy

¹ 1 K 14, 34

² 1 Tm 2, 11 – 14

³ 1 Tm 2, 12 – 14

⁴ 1 Tm 2, 11

⁵ Gn 2, 2 – 23

⁶ Ef 5, 23

⁷ 1 K 11, 3.11

⁸ Sk 14, 23; 15, 2; 20, 17; 21, 18

⁹ Sk 20, 18; 1 Pt 5, 2 – 4

¹⁰ 1 Tm 5, 17

Překlad: Vítězslav Šťastný, 2018